

Kommunstyrelsen

Tomas Öhman
Avfallsstrateg
Tomas.ohman@ekero.se

Inriktningsbeslut för insamlingssystem av förpackningar (FNI) för småhus i Ekerö kommun

Dnr

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att den kommande lagstiftade fastighetsnära avfallsinsamlingen vid småhus ska ske genom införande av insamling med fyrfackskärl (två kärl per hus).

Sammanfattning av ärendet

I utredningen har tre olika alternativ analyserats genom att jämföra utredningar som gjorts av flera olika kommuner. Genomförda kostnadsberäkningar visar att alternativen är ekonomiskt ganska likvärdiga över tid. Alternativen skiljer sig åt framförallt med hänsyn till insamlingsresultat, miljö och service vilka är aspekter som tillsammans utgör nyttan med insamlingssystemet och därför bör bli avgörande vid valet av huvudsystem.

Vid en jämförelse mellan olika insamlingssystem har fyrfackssystemet flest fördelar. De avgörande punkterna är att systemet inte kräver förbrukning av plastpåsar, ger de renaste fraktionerna i kombination med god service och ett pedagogiskt system.

Systemet ger möjlighet att samhantera oemballerade fraktioner vid omlastning från flerbostadshus, återvinningsstationer och småhus, och därigenom få effektivare vidarehantering av materialet.

Enligt Kommunens avfallsplan ska ett antal målområden fungera som ledstjärnor, fyrfackssystemet anses ge bäst resultat i alla målområden. Målområde 1 ("lätt att göra rätt" genom att erbjuda ett lättförståeligt system), målområde 2 ("förebygga avfall" genom att minimera förbrukning av plastpåsar), målområde 3 (avfall en resurs, då de renaste fraktionerna skapar förutsättningar för bäst återvinning) och målområde 4 (minskad påverkan på hälsa och miljö, något mer lokala transporter uppvägs av övriga miljövinster).

Vid införandet av fyrfackssystemet är följande alternativ möjliga:

- fyrfackskärl placerade vid fastighetsgräns
- fyrfackskärl anvisade till farbar väg

- kvartersnära gemensamhetslösning där också vanliga kärl för respektive fraktion kan användas.

Uppskattningsvis är det 2-3 % (ca 300 av 11000 hushåll fördelade på ca 50 vägar) av småhus-hushållen som kommer påverkas av en åtgärd, som tex kan bestå av byggande av vändplan eller anvisning av plats. Många fastighetsägare kommer vilja göra någon form av åtgärd vid kärkens uppställningsplats, men detta är så klart frivilligt.

Ärendet

Allmänt

Regeringen beslutade sommaren 2022 om förändringar i förordningen om producentansvar för förpackningar. Det är en stor reform som innebär att kommunerna står inför ett omfattande förändringsarbete med många viktiga beslut att fatta. Tex ska kommuner 1 jan 2027 ha ordnat separat insamling av källsorterade förpackningar fastighetsnära och från verksamheter som är samlokaliserade med hushåll och som anmält att man vill ha kommunal insamling. Kommuner ska också ordna insamling av förpackningar vid lättillgängliga insamlingsplatser för skrymmande förpackningar.

Producenterna har även fortsättningsvis ansvaret för att insamlade förpackningar återvinns och ska även ersätta kommunerna för kostnaderna för insamlingen.

Detta ärende handlar om vilket system som Ekerö kommun ska välja för den fastighetsnära insamlingen i småhus (FNI). Detta kommer innebära att kommunen förutom att hämta mat- och restavfall, även ska hämta källsorterat förpackningsavfall, vid fastighetsgräns.

Tekniska enheten har tittat på tre alternativ för fastighetsnära insamling (FNI) av förpackningar från småhus: två stycken fyrfackskärl, fyra stycken tvåfackskärl samt optisk sortering med separata kärl för matavfall och glasförpackningar.

Tillgången på ytor för uppställning av fler eller större kärl bedöms vara god men det kan förekomma hämtställen där särskilda anpassningar behöver göras. Omlastning av förpackningar bedöms, efter viss ombyggnad, kunna ske på samma anläggning som nuvarande omlastning av mat- och restavfall.

Den del av årskostnaden som avser förpackningar ska täckas av ersättning från producenterna. Inledningsvis, innan systemet är fullt utbyggt, är det dock inte säkert att ersättningen ger full kostnadstäckning.

Fastighetsnära insamling av förpackningar gör det lättare att göra rätt; erfarenheten visar att mer förpackningar kommer att lämnas till materialåtervinning i stället för att hamna i restavfallet. Förändringen ska också öka återvinningen, minska nedskräpningen och möjliggöra ökad andel återvunnen plast i förpackningar.

Kraven på fastighetsnära insamling gäller förpackningar av papper, plast, metall, färgat glas och ofärgat glas, samt matavfall och restavfall. Returpapper eller textil kan kommunen lägga till som en ytterligare service.

Implementeringen av FNI planeras att ske mellan april 2025 till 1 jan 2027. Det som kan försena tidtabellen är flaskhalsar i leveranser av kärl och bilar.

Sammantaget anser Tekniska enheten att när kommunen nu ska välja ett system ska användarvänligheten i kombination med miljönyttan få avgöra.

Resonemang gällande fyrfackskärl

Prioriterat förslag är att införa insamling av avfall i fyrfackskärl för villor och fritidshus med enskild hämtning. Skälen till förslaget att införa insamling med fyrfackskärl är främst dokumenterat goda erfarenheter från andra kommuner avseende de utsorterade insamlade fraktionernas mängd och kvalitet, mindre transportarbete än i ett tvåfackssystem samt hög service med endast två kärl på fastigheten, vilket gör det enklare för kunderna att hålla reda på när kärl ska ställas ut. Systemet skapar bättre utsortering och renare fraktioner och har högst kundnöjdhet och är enkel att ta till sig. 9 av 10 kommuner som redan infört FNI har valt fyrfackslösningen.

Tekniska enheten anser att andemeningen i den nya lagstiftningen är att servicenivån ska höjas rejält och att man då ska minimera hänvisningarna till åvs-systemet. Med fyrfack kommer vi erbjuda våra invånare ett enkelt och framtidssäkert system med minst 8 möjliga fraktioner utan några påhängslådor (negativt ur arbetsmiljösynpunkt).

Tanken på Ekerö är att framöver använda den lokala återvinningscentralen som en omlastningscentral för oemballerade förpackningsfraktioner från både flerbostadshus och återvinningsstationerna. Dessa flöden bör samhanteras med motsvarande fraktioner från småhus. Kommunen kommer alltså samla in förpackningsavfall från flerbostadshus, återvinningsstationer och småhus för att sedan lasta upp allt i containrar på Skå i oemballerade fraktioner. Därefter kommer producentansvarsorganisationerna och hämtar materialet på Skå.

Inventering av vägnätet vid avfallsinsamling på Ekerö

De fyrfacksbilar som idag finns att tillgå är något större än våra befintliga bilar som trafikerar utanför tätort. Därför har en inventering av svåra hämtställen genomförts. Rent allmänt har Ekerö redan idag ett hundratal hämtställen som inte riktigt uppfyller krav på god arbetsmiljö, och dessa jobbar Tekniska enheten kontinuerligt med att åtgärda. Utöver detta ville vi i denna inventering specifikt hitta de ställen som måste åtgärdas för att kunna trafikeras med en större fyrfacksbil. Ur detta har en prioriteringslista tagits fram.

Uppskattningsvis är det 2-3 % (ca 300 av 11000 hushåll fördelade på ca 50 vägar) av småhus-hushållen som då kommer påverkas av en åtgärd, som tex kan bestå av ordna en vändplan, ta bort hinder (stenar, stolpar, staket mm), vägbreddningar eller anvisning av plats. Vissa av

dessa behöver i dagsläget ett specialfordon (baklastande enfacksbil) för insamling av mat- och restavfall.

Resonemang gällande tvåfackskärl

I ett system med insamling av flera fraktioner förses varje fastighet med upp till fyra stycken tvåfackskärl, som ersätter befintliga kärl. Kärlen kan ha volymen 240 eller 370 liter och är utrustade med mellanvägg. För voluminösa fraktioner som plast- och pappersförpackningar kan 370 liters kärl i vissa fall vara att föredra. Mellanväggens placering i sidled kan anpassas beroende på hur kommunen väljer att utforma systemet.

System med 3-4 st tvåfackskärl kräver fler hämttillfällen jämfört med 2 st fyrfackskärl och tar större plats på fastigheten.

Vissa kommuner lutar åt att välja tvåfackskärl framförallt pga en lägre investeringskostnad, men då räknar man med att inte behöva ställa ut 4 st kärl.

Med 3 kärl kommer man behöva en påhängslåda för metallförpackningar, och tidningar erbjuder man då ingen hämtning alls för.

Tekniska enheten har inte fått några signaler att det skulle vara möjligt att få dispens för fastighetsnära insamling för glas (snarare tvärtom), men här hoppas vissa att kunna hänvisa hushållen till åvs-systemet både för glas och tidningar. Det skulle innebära att bara 2 st tvåfackskärl (med påhängslåda för metall) behöver ställas.

Resonemang gällande optisk sortering

Insamling med optisk sortering rekommenderas inte, främst p.g.a. risk för låg kvalitet på avfallet, risk för förluster av avfall i hanteringen och förbrukning av påsar men även p.g.a. att glasförpackningar måste hanteras i separat kärl. Kommande tillgång till sorteringsanläggning som kan hantera flera olika färger är i dagsläget också mycket osäker.

En stor del av Ekerös flerbostadshus använder redan FNI, och då i oemballerade fraktioner i separata kärl. Det bör påpekas att inte ens i Eskilstuna, som jobbat med flerfärgade påsar i nästan 15 år, fungerar detta system i flerbostadshus. Här ser vi alltså ingen möjlighet att införa flerfärgade påsar. 2027 ska även alla lägenheter ha tillgång till FNI.

Det är också svårt att kontrollera sorteringen i kärlet för att kunna ge feedback till hushåll.

Ytterligare teknikutveckling krävs gällande öppnandet av påsar efter utsortering. I dagsläget måste en viss manuell hantering vid sorteringsanläggningen ske för att öppna alla påsar och därefter avlägsna plastrester från övriga fraktioner, vilket innebär en arbetsmiljörisk.

Det kan också finnas ett motstånd mot att få till ett system i hemmet med upp till 8 olika plastpåsar och det skulle krävas väldigt mycket information för att få det att fungera.

Det ger också fel magkänsla att vara tvungen att förbruka plastpåsar för att kunna återvinna.

Ekonomi

I tabellen visas exempel på kostnadsdrivande faktorer (enkla uppskattningar utifrån aktuella priser på kärl och påsar)

Fyrfack	Kostnad	Kommentar
Inköp av 2 st fyrfackskärl till ca 11000 hushåll (inkl fritidshus)	37 miljoner (1700/st)	Fyrfacksbilar behövs i entreprenad
Tvåfack		
4 st tvåfackskärl (240 l) till 11000 hushåll	31 miljoner (700kr/st)	Tvåfacksbilar behövs i entreprenad
Optisk sortering		
Inköp vanligt 370 l kärl, 5500 hushåll + 240 l kärl för 5500 hushåll	5,5 miljoner (1000 kr/st) 3,3 miljoner (600 kr/st)	Tvåfacksbil för glas behövs i entreprenad
Inköp 2 delat 240 l kärl för glas, 11000 kärl	8 miljoner (ca 700 kr/st)	
Om separat matavfallskärl tillkommer	5,5 miljoner (500 kr/st)	
Årskostnad plastpåsar	Gröna påsar 730000 st per år x 0,8 kr/st = 590000 kr	Denna förbrukning har vi idag
	Övriga påsar (också 80 öre styck). Drygt 3 miljoner kr inkl distribution.	Uppskattad övrig påsförbrukning*
Upphandla sorteringsanläggning	5-10 miljoner per år	Tillkommer kostnader för transport och osäker tillgång till kapacitet

*Resonemang om uppskattad kostnad av övriga flerfärgade påsar:

I dagsläget samlas Ekerös hushållsavfall in via 5,3 miljoner påsar (0,73 miljoner gröna påsar och resten är olika restavfallspåsar). Vid en övergång till optisk sortering borde åtminstone 20% av påsarna fortfarande vara restavfallspåsar (typ bärkassar från ICA), vilket innebär att $(5,3 - 0,73) \times 0,8 = 3,7$ miljoner färgade påsar ska delas ut årligen. $3,7 \text{ miljoner} \times 0,8 \text{ kr/st} = 2,9$ miljoner per år i påskostnad. Eventuell distribution via posten, 300000 kr/år (posten används i Eskilstuna). Om vi utgår ifrån att flerbostadshus ändå inte kommer ingå i systemet för optisk sortering kan deras del räknas bort vilket innebär en minskning av totalkostnaden för påsar med ca 14%.

Tekniska enheten har undersökt de årskostnadsuppskattningar som gjorts för framtida införande av olika system i Kretslopp Sydost, dvs Kalmar, Nybro, Torsås och ytterligare 5 kommuner i regionen (totalt 55000 småhus).

Förutsättningarna vid beräkning av årskostnaden inkluderar kapitalkostnader för investeringar med avskrivningstid 10 år för kärl och 8 år för insamlingsfordon samt

kalkylränta 3,5 %. I nedan tabell redovisas en grov uppskattning om vad insamlingssystemen skulle kosta för Ekerö kommun, baserat på en undersökning från Kretslopp Sydost.

	Årskostnad i Kretslopp Sydost	Nedskalat till Ekerö
Fyrfack	100 Mkr/år	20 Mkr/år
Tvåfack	115 Mkr/år	23 Mkr/år
Optisk sortering	100 Mkr/år	20 Mkr/år

För optisk sortering ligger investering i en sorteringsanläggning med och kostnad för ett separat matavfallskärl.

Liknande undersökningar från andra kommuner har också visat att det inte är någon större skillnad i årskostnad mellan systemen vilket gör att miljönytta och service bör vara styrande. I det fortsatta arbetet kommer kostnaderna för Ekerö kommun att utredas och presenteras.

Vad gör andra kommuner

Ett 70-tal kommuner har i dagsläget redan valt insamling med fyrfack. 3 kommuner använder optisk sortering för förpackningar. Majoriteten av kommuner har alltså ännu inte valt system och ligger i samma beslutsfas som Ekerö kommun.

Beslutsunderlag

Tjut -Inriktningsbeslut insamlingssystem vid fastighetsnära insamling av förpackningar för småhus i Ekerö kommun

PM – Inriktningsbeslut FNI

Beslutet expedieras till

Klicka här för att fylla i vem beslutet ska expedieras till [ta bort textruta]

Hanna Emilsson
Chef Tekniska enheten

Tomas Öhman
Avfallsstrateg